

BERGSLUFT

Medlemsblad för Elin Wägner-sällskapet nr 12

April 1994

ISSN 1103-4156

Elin Wägner-dagen 1994

Börshuset i Stockholm den 7 maj

Alla är hjärtligt välkomna att fira tillsammans med oss på den plats där Elin Wägner tog säte i Svenska Akademien för 50 år sedan. Så här ser programmet ut:

Kl. 14 Visning av Nobelbiblioteket

Kl. 15 Högtidsmöte i Börssalen med medverkan av bl.a.

förf. Ulla Isaksson

som håller ett högtidstal över Elin Wagners inträde i Akademien samt

fredsarbetaren Anita Molander

som underhåller med sång

Kl. 17 (ca) **gemensam måltid** i Börshusets res taurang (fiskrätt, ett glas vin, kaffe och kaka à 200 kr)

OBS! ANMÄLAN om deltagande i måltiden måste göras till Ingrid Claréus, tel. 08-211023, senast måndag samma vecka.

Årsmötet

till vilket alla medlemmar härmed kallas kommer att äga rum i Börssalen omedelbart efter högtidsprogrammet. Verksamhetsberättelse och ekonomisk berättelse bifogas detta nummer av Bergsluft.

Bussresa från Växjö

till Elin Wägner-dagen har lockat ca 30 deltagare. (Det finns fortfarande plats för några till!) För dessa men även för övriga intresserade ordnas på söndagen den 8 maj kl.9.00 från Elin-skylden vid Odenplan en

Stadsvandring i Elins fotspår

under ledning av Ingrid Claréus.

Vandringen avslutas på Järntorget i Gamla Stan och Växjöbussen avgår kl.11.30 från Slottsbacken. Färden ställs först till

Fogelstad

där visning (efter lunchuppehåll efter vägen) är förberedd. Ett litet antal platser finns i bussen för dem som vill ta sig tillbaka till Stockholm med tåg från Katrineholm ca kl 17.00. Intresseanmälan för Fogelstadresan kan göras till Ingrid Claréus samtidigt med måltidsanmälan.

Alla är hjärtligt välkomna till våra arrangemang i samband med Elin Wägner-dagen!

Lyssna på radions P1

på söndagsmorgonen den 8 maj. Med anledningen av Elin Wägner-dagen läses novellen "Lohengrin och taggtråden" ur Den odödliga gärningen från 1928.

Årsavgiften 1994

blir oförändrat 75 kr. Förtryckt inbetalningskort bifogas och kassören blir glad om du använder det och betalar så snart som möjligt. Glöm inte att skicka adressändringskort till oss om du byter adress!

Elin Wägner- sällskapet, Skir, Svanholm, 355 91 VÄXJÖ
Postgiro 22 21 27-3

Bergsluft

Redaktion: Marianne Enge och Solveig Hammarbäck

Telefon 0470-775557, 775515

Trevlig läsning

skriver *Ria Wägner* om vår senaste småskrift *Vandring i Elin Wägners Stockholm*. "Jag vill gärna komma med ett litet tillägg, fast inte så väsentligt", fortsätter hon:

1931 bodde Elin Wägner i ett nybyggt hus på Skinnarviksberget på Söder. Jag tror att adressen var Lundagatan, men jag är inte riktigt säker. Det var som sagt ett alldeles nytt hus - försett med sopnedkast. Det var mycket nytt och märkligt 1931. Alla gäster som kom på besök fick med Linnéas hjälp göra ett prydligt paket av avfallet, till och med med snören, minns jag, och så gå ut i farstun och släppa det i sopnedkastet. Håpna stod vi där och hörde vårt paket rassla ned i underjorden.

Kanske inte någon viktig detalj i Elin Wägneriana, men rätt kul. Med anledning därav kan jag datera sopnedkastens införande i Stockholm till 1931.

Elin Wägner-utställningen

som cirkulerat på Stockholms bibliotek letade sig ända till Örebro - men har nu blivit så sliten att den cirkulerat färdigt. Vi planerar nu för en ny vandringutställning i lite mer behändigt format.

Bibliotek som är intresserade av att ordna en utställning eller föredrag om Elin Wägner kan vända sig till *Marianne Enge Swartz*, tel. 0472-72076 så kanske EW-sällskapet kan hjälpa till med material och föredragshållare.

De litterära sällskapens dag

firas på Lilla Hornsberg i Stockholm den 29 maj kl 11-16. Det är tredje året i rad som de litterära sällskapen presenterar sina författare och sin verksamhet i stimulerande miljö, där man både kan låta sig underhållas och få en kopp kaffe. Detaljerat program kommer senare i stockholms-tidningarna.

Elin Wägner-sällskapet planerar att ha bokbord, som *Jessica Sjögren* är ansvarig för. Om du har lust att hjälpa till med arrangemanget blir hon glad om du ringer på tel. 018-51 08 66.

Grattis Märta och Börje Schlecker

som har fått Lions kulturstipendium för sitt arbete med Bergs hembygdsförening. De har i flera år varit värdar för hembygdsgården. Vid visningarna brukar Märta berätta om Elins engagemang för hembygden, både som författare, kommunpolitiker och sekreterare i hembygdsföreningen.

Krig och fred

var temat för Teatercafé med fru T på Kronobergsteatern i Växjö den 23 februari 1994. Som vanligt fullsatt, hög stämning och god lekamlig och själslig spis. Bland annat medverkade Sällskapets ordförande med en presentation av Elin Wägner och hennes arbete för fred och skådespelarna *Åsa Bergström* och *Catrin Olsson* läste citat ur Elins böcker.

Elisabet Hermodsson

har erhållit medaljen Litteris et artibus för sin mångåriga gärning som kompositör, författare och kultur- och vetenskapsdebattör. Hon kommer dessutom att för resten av livet erhålla konstnärs-lön. Vi gratulerar och gläds med vår medlem.

Asta Ekenvall

vill vi också gratulera för att hon fått ett nyinstiftat pris för framgångsrikt jämställdhetsarbete inom universitetet. Hon kommer också att få professors namn vid en ceremoni i juni.

I en intervju i DN den 29/3 säger Asta att alltsammans började med att hon fick Elin Wägner-stipendiet och då kunde skriva boken "Manligt och kvinnligt". Tillsammans med *Rosa Malmström* byggde hon sedan upp de Kvinnohistoriska samlingarna vid Göteborgs universitetsbibliotek som kommit att betyda så mycket för den kvinnohistoriska forskningen.

Flory Gate 90 år

Väggarna bågnade i Flory Gates hus i Rösås när hon fyllde 90 år den 26 mars och hyllades av släkt, grannar, vänner och beundrare. Där stod hon så rak i ett blomsterhav, mycket söt i indisk jacka, långkjol och pärlhalsband och gladdes åt att gamla vänner och arbetskamrater fick detta tillfälle att träffas igen och förundrades över att SÅ många kom. Det var en underbar fest med härlig stämning och god mat. Tack Flory!

Medlemmar som vill uppvakta Flory i efterhand kan skicka ett bidrag till insamlingen till kvinnor i Bosnien, Kvinna till kvinna, pg 666 752-1.

Lyssna på radions P1

den 5 maj kl 21.25 så får du höra en intervju med Flory Gate, miljöpionjär i Utbildningsradions serie Kvinnoliv.

Den 12 maj kl 21.25 berättar Margareta Skantze i samma serie om Väckarklocka - allt enligt programledaren *Erica Wiss*.

Till Minne av Inga Thorsson

På kvällen samma dag som vi fått veta att Inga Thorsson dött var Flory Gate och jag på väg till styelsemöte i Elin Wägner-sällskapet. Några dagar tidigare hade vi båda sett TV-programmet om "De fyras gäng" och rörts och upprörts över Inga Thorssons totala uppgivenhet och förbittring över vad som händer i Sverige just nu.

- Hon saknade en plattform för att föra ut sina tankar och åsikter, menade Annika Hagström i sitt minnesord på TV. I tidningarna har vi läst nekrologer om en "omutligt principfast människa, rakryggad, inopportun ...". Av TV-programmet förstod man vad hennes engagemang för freden och vår miljö och kampen mot atombomb och kärnkraft kostat henne.

Inga Thorsson var medlem i Elin Wägner-sällskapet och en av Elin Wagners viktigaste "lärjungar" i fredsarbetet. På vägen till mötet berättade Flory om hur hon mötte Inga en gång under en tid då hon varit hårt ansatt politiskt och åsidosatt av sitt eget parti. Som uppmuntran och stöd i det fortsatta arbetet skickade Flory Elin Wagners slitna bruna skinnportfölj, som hade följt henne på reportage- och fredesresor runt om i Europa. Tackbrevet är daterat den 29 september 1980:

*Kära Flory Gate,
Hemkommen i lördags efter sju hårda arbetsveckor i Genève och New York och idag åter vid skrivbordet på UD, fick jag tillfälle att öppna paketet från Er.*

Elin Wägner har betytt, och betyder, oerhört mycket för mej i mitt arbete, något som jag har försökt berätta om i personliga intervjuer.

Därför blev jag mycket rörd och mycket glad över paketets innehåll. Eftersom jag väl känner Er nära samhörighet med henne ... gissade jag omedelbart och innan jag sett de ingraverade initialerna, vad portföljen betydde.

Jag är mycket tacksam, också för de stimulerande orden i Ert brev och mycket stolt över förtroendet där bakom.

Er Inga Thorsson

Elin Wägner blev också många gånger besviken. Hon ville tro att män och kvinnor tillsammans skulle förändra världen och göra den till en plats "dit kvinnor näns sätta barn" (Dialogen fortsätter) men efter Väckarklocka svek till och med kvinnorna henne. Då skrev hon sin sista roman, Vinden vände bladen, om kampen mellan ljus och mörker, det manliga och det kvinnliga. Och

som så många gånger förr vände hon på bilderna och såg mannen som ljuset som förbränner allt och kvinnan som det mörka ursprungliga som behövdes för att mildra ljuset.

1935 var Elin Wägner med och startade aktionen Ned med vapnen, där kvinnorna uppmanades att vägra bära gasmask och använda skyddsrum i protest mot rustning och hotande krig. På 50-talet ledde Inga Thorsson protesterna mot en svensk atombomb. Elin Wägner hade en vision av "en värld som en levande organism som hålls igång av ett hjärta". Inga Thorsson arbetade hela sitt liv, i Sverige och internationellt, för att förverkliga den världen. Kanske kom sig Ingas uppgivenhet av att hon, liksom många kvinnor idag - offer för våldet på Balkan och nedrustningen av det svenska välfärdssamhället - håller med om Elins ord i Väckarklocka:

"Att komma in i systemet betydde nämligen inte för kvinnorna att få något väsentligt inflytande där. För de allra flesta har utbildning till tjänst i det manliga systemet betytt omskolning, avslipning, anpassning. Och därmed också förlust av möjligheterna att bjuda motstånd mot kriget."

Vi måste lära av Elin och Inga och inte bara bjuda motstånd utan erbjuda lösningar baserade på kvinnliga erfarenheter och värderingar:

"Om kvinnorna genom sin frånvaro varit med och format världens öde sådana som de nu ter sig måste de med sin närvaro, med sitt återinträde, omforma världens öden."

Marianne Enge Swartz

Erik Hjalmar Linder död

En av 1900-talets stora tidningsmän och litteraturhistoriker, Erik Hjalmar Linder avled i januari. I nekrologerna efter honom har många betonat hans mångsidighet och hans vidsynthet. I SvD den 28/1 skriver Thure Stenström "under strecket" om hans betydelse som tidningsman och författare till litteraturvetenskapliga handböcker som generationer av studenter inhämtat vetande och inspiration ifrån. Som litteraturforskare kom han framför allt att ägna sig åt Hjalmar Bergman men "också i skrifter om /.../ Elin Wägner, liksom i otaliga debattböcker, reseskildringar, hembygdsböcker, bekännelseböcker, memoarvolymen har han fortsatt att berätta, att tolka, att debattera, att förmedla sitt vetande." För dagens intresse för Elin Wägner har hans och Ulla Isakssons två biografiböcker spelat en stor roll. Elin Wägner-beundrare kommer alltid att minnas honom med tacksamhet.

Mitt möte med Elin Wägner

Den 1 oktober 1943 kom jag första gången till Stockholm och började min tjänst i Eva Andéns och Lisa Ekedahls gemensamma hem i Danderyd. Villan låg så vackert nere vid Edsviken. Det fanns flera stora, vackra ekar på den vidsträckta tomten. Vad jag minns våra där, med blå- och vitsippor i mängder! Och många fina växter i stenpartierna.

Elin Wägner, som var kusin med Lisa Ekedahl, kom ganska ofta ut till Ekbacken. Jag tyckte så mycket om henne, hon var så enkel och levande med pigga och kloka ögon. Hon ville ha the och rostat bröd och marmelad på morgonen men annars hade vi mest vanlig husmanskost. När det var riktiga bjudningar var det ju extra fina rätter förstås. Hon var ju van vid sin Linneas goda mat. En dag minns jag att hon sa till mig: "Hildur kan väl säga Elin till mig." - "O, nej, det kan jag inte," sa jag. Hon var ju en berömd författare. "Försök," sa hon, "det är inte så svårt". Det glömmar jag inte.

Hon låg sjuk vid ett besök några dagar. Hon lyssnade till ett radioprogram, det var ur boken Kristens resa av John Bunyan. Hon undrade om inte jag ville sitta uppe hos henne och lyssna på det programmet. Kände mig så hedrad. Sen skickade hon mej en bild från Italien, som jag ramat in och som fortfarande pryder mitt hem. Även hennes porträtt fick jag. När hon låg sjuk i sin sista sjukdom frågade hon Lisa Ekedahl om hon trodde att jag skulle bli glad att få hennes porträtt. Det var en fin gåva, verkligen. Hur kunde hon komma ihåg trots att hon var så sjuk?

Ja, jag har många minnen från åren då jag var hemhjälp hos Eva Andén och Lisa Ekedahl. Som pensionär hjälpte jag också Lisa Ekedahl när hon blivit ensam efter Eva Andéns död. Sista gången var 1980 då hon ringde mig strax efter nyår och var så ivrig att jag skulle komma. Hon var då svårt sjuk och jag satt uppe hos henne och lagade små goda plättar som jag visste att hon tyckte om. Hon tog mig i handen och sa: "Så skönt att du är här". Tidigt nästa morgon när jag kom in till henne hade livet flytt.

Jag var mycket ledsen men för henne var det förstås skönt att få dö hemma i sin säng och slippa åka iväg till sjukhus. Jag blev så tröstad när Flory Gate ringde sen på dagen. Hon sa: "Inget kunde vara bättre, Hildur, än att du var vid Lisas sida sista levnadsdagen." Det gjorde så gott och jag glömmar det aldrig.

Hildur Pettersson, Alvesta

Ord av Elin Wägner

För tre år sedan stod det i Smålandspostens lördagsbilaga att "citatsamling blir verklighet i Berg". Och nu har den äntligen blivit det. Det är en skrift i samma format som våra övriga småskrifter och innehåller 40 sidor guldkorn som kan citeras och användas bland annat när man håller tal och i undervisning. Desutom vackert illustrerad av Lotta Frost Berggren. Citat-boken kan köpas på årsmötet och andra sammankomster men den kan också beställas genom att man betalar in 50 kr (inkl. porto) på postgiro 22 21 27-3. Glöm inte att skriva tydligt namn och adress och skriv på talongen "Ord av Elin Wägner".

Parnass

Har du inte prenumererat ännu på Parnass är det hög tid att göra det nu - för nr 2/1994 har Elin Wägner som tema! Sällskapet har haft en arbetsgrupp (Marianne Enge Swartz, Margareta Peterson och Kerstin Pharmanson) som skaffat skribenter, redigerat artiklarna och diskuterat med Parnass' redaktion om illustrationer och utformning. Vi lovar att det blir en fullmatad tidning där du kan få nya infallsvinklar på Elin Wagners författarskap.

Du prenumererar på Parnass till förmånspriset 150 kr för ett helt år och 75 kr för halvår genom att betala in denna summa på pg 47 87 48-7. Skriv på talongen att du är medlem i EW-sällskapet.

Åsa-Hanna i Växjö

För ett år sedan visade Elin Wägner-sällskapet filmen Åsa-Hanna på Filmhuset i Stockholm, ett arrangemang som uppskattades mycket av dem som fick möjlighet att se filmen. Nu visar vi Åsa-Hanna igen under kulturdagarna Stadsscen 94 på biografen Palladium med följande tider:

lördag 28 maj kl 15

söndag 29 maj kl 15

Kom i god tid - föreställningarna är GRATIS!

Nästa nummer av Bergsluft

kommer ut i början av augusti och då kommer också information om höstseminariet den 24-25 september.

Redaktionen tar tacksamt emot artiklar och notiser.

Manusstopp: 15 juli